

บทที่ 2

สมบัติของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ และการประยุกต์เป็นอุปกรณ์เรืองแสงโดยไฟฟ้า

บทนี้จะกล่าวถึงสมบัติของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ โดยเริ่มจากโครงสร้างผลึก และสมบัติการดูดกลืนแสง จากนั้นจะกล่าวถึงการนำสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ไปประยุกต์เป็นอุปกรณ์เรืองแสง ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างผลึกของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ [1]

สารกึ่งตัวนำแต่ละชนิดจะมีโครงสร้างผลึก และโครงสร้างแถบพลังงานแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดเรียงตัวของอะตอมในโครงสร้าง การมีโครงสร้างที่แตกต่างกันนี้เองจึงทำให้สารกึ่งตัวนำมีสมบัติแตกต่างกัน เช่น การดูดกลืนแสง และความแข็ง เป็นต้น โดยหัวข้อนี้จะกล่าวถึงโครงสร้างผลึกของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ และการศึกษาโครงสร้างผลึกจากการเลี้ยวเบนของรังสีเอ็กซ์

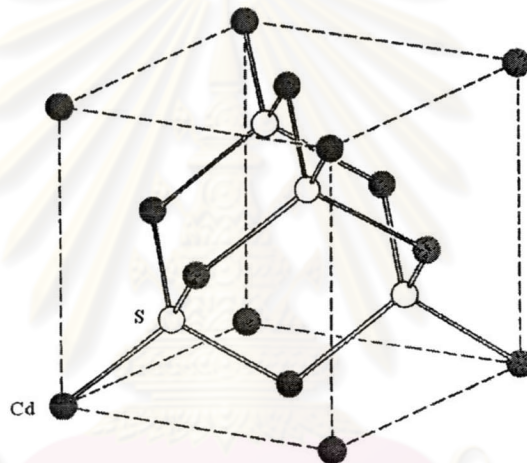
2.1.1 โครงสร้างผลึกของแคดเมียมซัลไฟด์

โครงสร้างผลึกของแคดเมียมซัลไฟด์ เกิดได้ 2 แบบด้วยกัน คือ Zincblende และ Wurtzite ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

2.1.1.1 โครงสร้างผลึกแบบ Zincblende

โครงสร้างผลึกแบบ Zincblende หรือ Cubic zinc sulfide structure มีลักษณะคล้าย โครงสร้างแบบเพชร โดยมีพันธะระหว่างอะตอมเป็นแบบ tetrahedral คือ บริเวณรอบ ๆ อะตอมแต่ละอะตอมจะมีอะตอมเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ที่สุด (nearest neighbors) และมีระยะห่างเท่ากันจำนวน 4 อะตอม แต่ละแลตทิซมูลฐาน (basis lattice) เกิดจากการนำแลตทิซย่อย (sublattice) แบบกึ่งกลางผิวหน้าลูกบาศก์ (face-centered cubic lattices) ซึ่งมีอะตอม

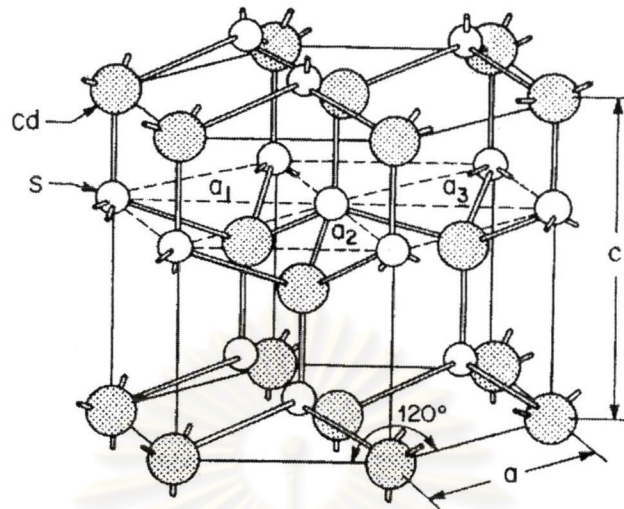
ต่างชนิดกันวางซ้อนเหลื่อมกันเป็นระยะ $\frac{1}{4}$ ตามแนวเส้นแท่งมุมของลูกบาศก์ โดยที่หนึ่งหน่วยเซลล์จะมี 8 อะตอม ซึ่งประกอบด้วยอะตอมของธาตุ 2 ชนิด แต่ละชนิดมี 4 อะตอม คือถ้าอะตอมของ Cd อยู่ที่ $0\ 0\ 0$, $0\ \frac{1}{2}\ \frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}\ 0\ \frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}\ \frac{1}{2}\ 0$ ตำแหน่งของอะตอม S อยู่ที่ $\frac{1}{4}\ \frac{1}{4}\ \frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}\ \frac{3}{4}\ \frac{3}{4}$, $\frac{3}{4}\ \frac{1}{4}\ \frac{3}{4}$, $\frac{3}{4}\ \frac{3}{4}\ \frac{1}{4}$ ดังรูปที่ 2.1 ผลึกที่มีโครงสร้างแบบนี้ได้แก่ ZnS, CdSe, AlSb, BN, BP, GaSb, GaAs, GaP เป็นต้น ซึ่งเป็นสารกึ่งตัวนำที่มีความสำคัญสำหรับประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ออปโตอิเล็กทรอนิกส์ (optoelectronics)

รูปที่ 2.1 แสดงโครงสร้างแบบ Zincblende ของ CdS

2.1.1.2 โครงสร้างผลึกแบบ Wurtzite

โครงสร้างผลึกแบบ Wurtzite หรือ Hexagonal zinc sulfide structure มีพันธะของอะตอมในโครงสร้างเหมือนกับ Cubic zinc sulfide structure แต่ต่างกันที่การจัดเรียงตัวระนาบของกลุ่ม tetrahedral bond ของอะตอมในชั้นที่ 2 ขึ้นไป โครงสร้างแบบนี้เกิดจากการนำโครงสร้างผลึกย่อยแบบ hexagonal closed-packed โดยมีอะตอมต่างชนิดกันวางซ้อนเหลื่อมกันเป็นระยะ $\frac{5}{8}$ ตามแนวแกน c โดยที่หนึ่งหน่วยเซลล์จะมี 8 อะตอม ซึ่งประกอบด้วยอะตอมของธาตุ 2 ชนิด แต่ละชนิดมี 4 อะตอม ดังรูปที่ 2.2 ผลึกที่มีโครงสร้างแบบนี้ได้แก่ GaN, ZnS เป็นต้น

รูปที่ 2.2 แสดงโครงสร้างแบบ Wurtzite ของ CdS

2.1.2 การศึกษาโครงสร้างผลึกจากการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ [2]

2.1.2.1 การเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์

รังสีเอกซ์เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีพลังงานสูง ความยาวคลื่นอยู่ในช่วงระหว่าง 0.05-0.25 nm เมื่อผ่านช่องว่างระหว่างอะตอมในผลึกก็จะเกิดการเลี้ยวเบนเกิดขึ้น และหลังจากผ่านโครงสร้างผลึกออกมา ก็จะมีการแทรกสอดทั้งแบบเสริมและหักล้าง นักฟิสิกส์ชาวอังกฤษชื่อ แบริก (Bragg) ได้ตั้งกฎการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ไว้ว่า รังสีเอกซ์จะแทรกสอดกันแบบเสริมมากที่สุด เมื่อมีการกระเจิงออกมาจากแต่ละระนาบ ด้วยระยะที่แตกต่างกันเป็นจำนวนเท่าของความยาวคลื่นรังสีเอกซ์ และเรียกกฎนี้ว่ากฎของแบรกก์ ดังสมการ

$$n\lambda = 2d_{hkl} \sin \theta \quad (2.1)$$

- เมื่อ λ คือ ความยาวคลื่นของรังสีเอกซ์
 d_{hkl} คือ ระยะระหว่างระนาบที่ขนานกัน
 θ คือ มุมสะท้อนจากระนาบซึ่งจะเท่ากับมุมตกกระทบ
 n คือ อันดับการเลี้ยวเบนซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1, 2, 3, ...

จากการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ที่ระนาบต่าง ๆ ในผลึก แล้วเกิดการแทรกสอดแบบเสริม นั่นคือ ความเข้มรังสีเอกซ์ที่เลี้ยวเบนมีค่ามาก สังเกตได้จากยอดในรั้วของการเลี้ยวเบนจะสูง สำหรับธาตุ หรือสารกึ่งตัวนำชนิดเดียวกัน ยอดของการเลี้ยวเบนที่เกิดขึ้นจะเกิดที่มุมเลี้ยวเบนเดิมเสมอ โดย มุมเลี้ยวเบนคือ มุมระหว่างรังสีสะท้อนทำกับระนาบที่ขนานกับรังสีตกกระทบซึ่งมีค่า 2θ โดย ความเข้มของรังสีเอกซ์ที่เลี้ยวเบนกับมุมเลี้ยวเบนจะหาได้จาก การวัดของเครื่อง Diffractometer

2.1.2.2 การวิเคราะห์โครงสร้างผลึก

ข้อมูลที่ได้จากรีวการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ในโครงสร้างผลึกสามารถนำไป คำนวณหาค่าคงที่ของโครงสร้างได้ โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

โครงสร้างผลึกแบบซิงเบลนด์ (zincblende) จัดอยู่ในระบบผลึกแบบลูกบาศก์ (cubic) โดย $a = b = c$ และ $\alpha = \beta = \gamma = 90^\circ$ ดังนั้นจะได้ความสัมพันธ์ระหว่างค่าคงที่โครงสร้างผลึก ค่าดรรชนีมิลเลอร์ และระยะห่างระหว่างระนาบที่ขนานกันดังสมการ

$$\frac{1}{d_{hkl}^2} = \frac{h^2 + k^2 + l^2}{a^2} \quad (2.2)$$

เมื่อแทนสมการที่ (2.2) ลงในสมการที่ (2.1) จะได้ความสัมพันธ์ดังสมการ

$$\lambda = \frac{2a \sin \theta}{\sqrt{h^2 + k^2 + l^2}} \quad (2.3)$$

เมื่อ a คือ ค่าคงที่ของโครงผลึก

โครงสร้างผลึกแบบ Wurtzite จัดอยู่ในระบบผลึกแบบเฮกซะโกนอล โดยมีค่าต่าง ๆ $a = b \neq c, \alpha = \beta = 90^\circ, \gamma = 120^\circ$ จะได้ความสัมพันธ์ดังสมการ

$$\frac{1}{d_{hkl}^2} = \frac{h^2 + k^2}{a^2} + \frac{l^2}{c^2} \quad (2.4)$$

เมื่อแทนสมการที่ (2.4) ลงในสมการที่ (2.1) จะได้ความสัมพันธ์ดังสมการ

$$\frac{4 \sin^2 \theta}{\lambda^2} = \frac{h^2 + k^2}{a^2} + \frac{l^2}{c^2} \quad (2.5)$$

จากรีวการเลี้ยวเบนของรังสีเอกซ์ เราจะได้ค่ามุมแบรกก์ที่ระนาบ (hkl) ต่าง ๆ และเมื่อนำค่านี้แทนลงในสมการที่ (2.5) แล้วนำผลทั้งหมดมาคำนวณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (least square method) ก็จะสามารถหาค่าคงที่ของโครงสร้างผลึกได้ ตามสมการดังนี้

$$\frac{1}{a^2} = \frac{\sum_i (l_i^2)^2 \sum_i (h_i^2 + k_i^2) D_i - \sum_i (h_i^2 + k_i^2) l_i^2 \sum_i (l_i^2)}{\sum_i (h_i^2 + k_i^2)^2 \sum_i (l_i^2)^2 - [\sum_i (h_i^2 + k_i^2) l_i^2]^2}$$

$$\frac{1}{c^2} = \frac{\sum_i (h_i^2 + k_i^2)^2 \sum_i (l_i^2) D_i - \sum_i (h_i^2 + k_i^2) l_i^2 \sum_i (h_i^2 + k_i^2) D_i}{\sum_i (h_i^2 + k_i^2)^2 \sum_i (l_i^2)^2 - [\sum_i (h_i^2 + k_i^2) l_i^2]^2} \quad (2.6)$$

2.2 สมบัติการดูดกลืนแสงของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ [3]

การศึกษาสมบัติการดูดกลืนแสงของสารกึ่งตัวนำ จะทำให้รู้เกี่ยวกับแถบช่องว่างพลังงาน นั่นคือ การดูดกลืนแสงในสารกึ่งตัวนำเกิดจากการที่อิเล็กตรอนในแถบวาเลนซ์ชั้นบนเปลี่ยนสถานะพลังงานไปอยู่ในระดับแถบนำ ความพอดีของพลังงานแสงและช่องว่างพลังงานต้องสมกัน หรือมากกว่าจึงจะเกิดการดูดกลืนแสงขึ้น เมื่อพิจารณาค่าพลังงานที่เปลี่ยนแปลงจากการที่เปลี่ยนสถานะของอิเล็กตรอน ก็จะทำให้รู้ค่าช่องว่างแถบพลังงานได้ การดูดกลืนแสงสามารถวิเคราะห์ได้โดย สมการคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าของแมกซ์เวลล์ เมื่อพิจารณาให้แสงเป็นคลื่นระนาบเคลื่อนที่ในตัวกลางที่มีค่าสภาพซึมได้ของแม่เหล็ก $\mu = 1$ จะได้สมการคลื่นแสงเป็น

$$\vec{E} = \vec{E}_0 \exp[i(\vec{K} \cdot \vec{r} - \omega t)] \quad (2.7)$$

$$\vec{H} = \vec{H}_0 \exp[i(\vec{K} \cdot \vec{r} - \omega t)] \quad (2.8)$$

เมื่อ $\vec{E}$ คือ สนามไฟฟ้าที่มีแอมพลิจูด $\vec{E}_0$

$\vec{H}$ คือ สนามแม่เหล็กที่มีแอมพลิจูด $\vec{H}_0$

$\vec{K} = \vec{K}_1 + i\vec{K}_2$ คือ เวกเตอร์คลื่น โดย K_1 คือ เวกเตอร์จริง ส่วน K_2 คือ เวกเตอร์จินต

ภาพ หรือ $\vec{K} \cdot \vec{K} = \mu_0 \epsilon_0 \epsilon \omega^2 = \frac{\epsilon \omega^2}{c^2}$ โดยที่ ϵ คือค่าคงที่ไดอิเล็กตริกและ c คือ ค่า

อัตราเร็วแสง

ω คือ ความถี่เชิงมุม

t คือ เวลา

แต่การเคลื่อนที่ของแสงในตัวกลางจะแตกต่างจากในอากาศ เนื่องจากแสงจะได้รับอิทธิพลของประจุไฟฟ้า ในตัวกลางเป็นผลทำให้ ความเร็วคลื่น ความเข้มของการแผ่รังสีเปลี่ยนไป โดยพิจารณา จากดรรชนีหักเหเชิงซ้อนดังนี้

$$N = n + ik \quad (2.9)$$

เมื่อ n คือ ดรรชนีหักเห

k คือ extinction coefficient

สำหรับระนาบคลื่นเอกพันธ์จะได้ว่า

$$|K_1| = \frac{n\omega}{c}$$

และ

$$|K_2| = \frac{k\omega}{c} \quad (2.10)$$

แทนสมการ (2.10) ลงในสมการ (2.7) จะได้สนามไฟฟ้าในทิศทาง x เป็น

$$E_x = E_{0x} \exp \left[i\omega \left(\frac{n\pi}{c} - t \right) \right] \exp \left(-\frac{\omega kx}{c} \right) \quad (2.11)$$

เมื่อ E_x คือ สนามไฟฟ้าในทิศ x
 E_0 คือ สนามไฟฟ้าค่าสูงสุด

จากสมการที่ (2.11) แสดงถึงคลื่นแสงเดินทางผ่านตัวกลางในทิศทาง x ด้วยความเร็ว n/c ซึ่ง E จะลดลงด้วยปริมาณ $\exp\left(-\frac{\omega kx}{c}\right)$ และความเข้มของการแผ่รังสีจะมีค่าเปลี่ยนแปลง ดังสมการ

$$I \propto EE^* \quad (2.12)$$

ดังนั้นจะได้

$$I \propto E_0^2 \exp\left(\frac{-2\pi kx}{\lambda}\right)$$

$$I \propto I_0 \exp\left(\frac{-4\pi kx}{\lambda}\right)$$

$$I \propto I_0 \exp(-\alpha x) \quad (2.13)$$

เมื่อ $\alpha = \frac{4\pi k}{\lambda}$ คือ สัมประสิทธิ์ของการดูดกลืนแสง หน่วยเป็น (cm^{-1})

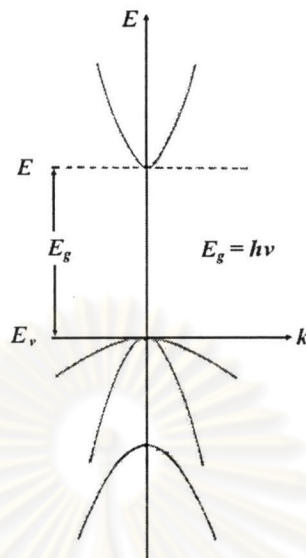
I คือ ความเข้มแสงที่ตำแหน่ง x

I_0 คือ ความเข้มแสงตกกระทบ หน่วยเป็น (W/cm^2)

λ คือ ความยาวคลื่นแสงในสุญญากาศ

จากสมการที่ (2.13) เขียนได้ใหม่เป็น

$$\alpha = -\frac{1}{I} \left(\frac{dI}{dx} \right) \quad (2.14)$$

รูปที่ 2.3 การเปลี่ยนสถานะแบบตรงของโครงสร้างแถบพลังงานของโครงสร้างผลึกแบบ cubic

2.2.1 การดูดกลืนแสงในสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์

การดูดกลืนแสงของสารกึ่งตัวนำแคดเมียมซัลไฟด์ชนิด intrinsic เกิดจากการที่อิเล็กตรอนเปลี่ยนสถานะจากแถบวาเลนซ์ไปยังแถบนำ เนื่องจากอิเล็กตรอนดูดกลืนพลังงานโฟตอนที่มีความมากกว่าช่องว่างแถบพลังงาน การเปลี่ยนสถานะของอิเล็กตรอนมีหลายชนิดด้วยกัน โดยแคดเมียมซัลไฟด์มีการเปลี่ยนสถานะแบบตรง คือ อิเล็กตรอนเปลี่ยนสถานะจากยอดสูงสุดของแถบพลังงานวาเลนซ์ไปยังแนวตั้งตรงกับตำแหน่งต่ำสุดของแถบนำ ดังรูปที่ 2.3 เราประมาณได้ว่าแถบพลังงานมีรูปร่างเป็นพาราโบลา และสามารถหาสัมประสิทธิ์การดูดกลืนแสงเนื่องจากการเปลี่ยนสถานะแบบเป็นไปได้อันได้ (allowed) ดังนี้คือ

การเปลี่ยนสถานะชนิดเป็นไปได้อันได้

$$(\alpha h\nu) = \frac{2c\bar{h}}{n} \left(\frac{2\mu}{\bar{h}^2} \right)^{\frac{3}{2}} |H_{cv}(0)|^2 (h\nu - E_g)^{\frac{1}{2}}$$

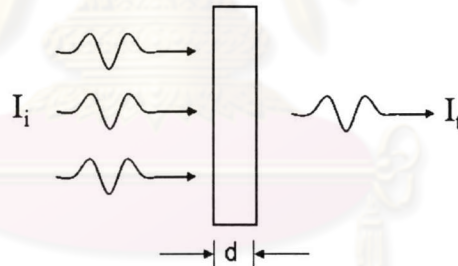

$$(\alpha h\nu) \equiv A + (h\nu - E_g)^2 \quad (2.15)$$

- เมื่อ A คือ ค่าคงที่
 μ คือ The reduced electron - hole mass
 H_{cv} คือ The optical matrix element ระหว่างแถบวาเลนซ์ และแถบการนำ
 E_g คือ ช่องว่างแถบพลังงาน
 $h\nu$ คือ พลังงานโฟตอน

2.2.2 การวัดสัมประสิทธิ์ของการดูดกลืนแสงของสารกึ่งตัวนำ

สำหรับการทดลองเราสามารถหาสัมประสิทธิ์ของการดูดกลืนแสงของสารกึ่งตัวนำได้จากการวัดการส่งผ่านของแสง (Transmission) ผ่านสารตัวอย่างโดยพิจารณาจากแสงที่ตกกระทบบนสารตัวอย่าง และแสงที่ทะลุผ่านซึ่งเป็นฟังก์ชันกับความยาวคลื่น ดังแสดงในรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 แสดงแผนภาพการส่งผ่านแสงในสารตัวอย่าง

ค่าการสะท้อนและการส่งผ่าน ของแสงจะหาได้จากสมการดังนี้

$$T = \frac{I_t}{I_i} = \frac{(1-R)^2 e^{-\alpha d}}{1 + R^2 e^{-2\alpha d}} \quad (2.16)$$

$$R = \frac{I_r}{I_i} = \frac{(n-1)^2 + k^2}{(n+1)^2 + k^2} \quad (2.17)$$

- เมื่อ T คือ สัมประสิทธิ์ของการส่งผ่าน
 R คือ สัมประสิทธิ์ของการสะท้อน
 α คือ สัมประสิทธิ์ของการดูดกลืนแสง
 I_t คือ ความเข้มของแสงที่ส่งผ่าน
 I_i คือ ความเข้มของแสงที่ตกกระทบ
 d คือ ความหนาของสารตัวอย่าง
 I_R คือ ความเข้มของแสงที่สะท้อน

ถ้าสารตัวอย่างมีความหนามากพอที่ $R^2 e^{-2\alpha d}$ มีค่าน้อยกว่า 1 มาก ดังสมการที่ (2.16) จะเขียนได้ใหม่เป็น

$$T = \frac{I_t}{I_i} = (1 - R)^2 e^{-\alpha d} \quad (2.18)$$

ในการทดลองการดูดกลืนแสงนั้น การเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์การสะท้อนนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปน้อยมากในช่วงความยาวคลื่นที่สนใจ ดังนั้นจะประมาณได้ว่าเทอม $(1 - R)^2$ มีค่าคงที่ และสมการที่ (2.19) สามารถเขียนได้ใหม่เป็น

$$\alpha = \frac{1}{d} \ln \left(\frac{I_i}{I_t} \right) \quad (2.19)$$

2.3 การเรืองแสงโดยไฟฟ้าของฟิล์มบางแคดเมียมซัลไฟด์ในโครงสร้าง

Si/Al₂O₃-CdS/ITO

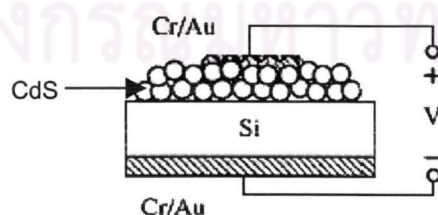
การเรืองแสง (luminescence) หมายถึง ปรากฏการณ์เปล่งแสงของวัสดุเกิดจากการดูดกลืนพลังงานของสสารในรูปอื่น แต่คายพลังงานบางส่วนในรูปของโฟตอน ปรากฏการณ์นี้เรียกว่าการเรืองแสง (luminescence) การเรืองแสงประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ การกระตุ้นให้อิเล็กตรอนในสถานะพลังงานสูงขึ้นไป และต่อมาอิเล็กตรอนในสถานะโลดปลดปล่อยพลังงานในรูปคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (photon) แล้วตกสู่สถานะก่อนโลด การเรืองแสงขณะมีพลังงานกระตุ้นเรียก ฟลูออเรสเซนซ์ (fluorescence) การเรืองแสงหลังจากหยุดกระตุ้นเรียก โฟสโฟเรสเซนซ์

(phosphorescence) การเรืองแสงนั้นจะเรียกตามรูปพลังงานที่มากระตุ้น โดยมีแบบหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. โฟโตลูมิเนสเซนซ์ (Photoluminescence) คือ การเรืองแสงของวัสดุอันเนื่องมาจากการถูกกระตุ้นด้วยแสง
2. แคโทดลูมิเนสเซนซ์ (cathodoluminescence) คือ การเรืองแสงของวัสดุอันเนื่องมาจากการถูกกระตุ้นด้วยลำอิเล็กตรอน
3. เรดิโอลูมิเนสเซนซ์ (radioluminescence) คือ การเรืองแสงของวัสดุอันเนื่องมาจากการถูกกระตุ้นด้วยอนุภาค (ยกเว้นอิเล็กตรอน) ความเร็วสูง (สารรังสี)
4. อิเล็กโทรลูมิเนสเซนซ์ (electroluminescence, EL) คือ การเรืองแสงของวัสดุอันเนื่องมาจากการถูกกระตุ้นด้วยสนามไฟฟ้า

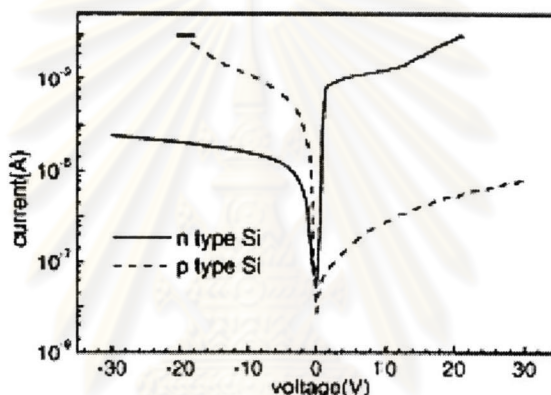
สำหรับงานวิทยานิพนธ์นี้สนใจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรืองแสงโดยไฟฟ้าของผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ที่มีขนาดอนุภาคระดับนาโนเมตร ซึ่งฝังตัวอยู่ในสารไดอิเล็กทริก เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการนำอุปกรณ์เรืองแสงโดยไฟฟ้าไปใช้งานอย่างกว้างขวาง เช่น จอภาพ ป้ายโฆษณา ป้ายบอกทาง หน้าปัดอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ล้วนเป็นจอแสดงผลชนิดบางและเบา สามารถผลิตเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ได้

Liang และ Lin [4] ได้ประดิษฐ์อุปกรณ์เรืองแสงโดยไฟฟ้าของผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ขนาดอนุภาคระดับนาโนเมตร ฝังตัวอยู่ใน p-hydroxyl thiophenol ซึ่งเคลือบฟิล์มบนซิลิกอนโดยวิธี spin coating และทำขั้วไฟฟ้าโดยการสัปดาห์เตอร์ทองลงบนฟิล์มแคดเมียมซัลไฟด์และซิลิกอน โครงสร้างของอุปกรณ์แสดงดังรูปที่ 2.5

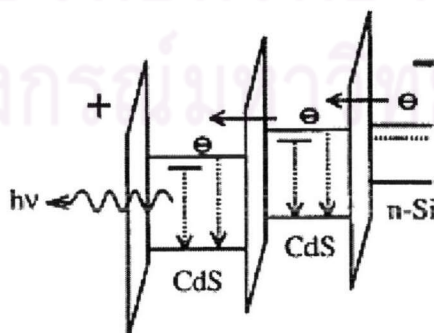

รูปที่ 2.5 โครงสร้างของอุปกรณ์เรืองแสงโดยไฟฟ้าของ Liang และ Lin [4]

เมื่อให้แรงดันไฟฟ้าทั้งไบแอสแบบตรงและไบแอสย้อน กระแสสามารถไหลผ่านโครงสร้างได้ ดังรูปที่ 2.6 โดยเมื่อให้ศักย์ไฟฟ้าลบที่แผ่นซิลิกอน (n-type) ดังรูปที่ 2.5 เป็นผลให้ซิลิกอนมีพลังงานเฟอร์มีสูงขึ้น อิเล็กตรอนจึงสามารถทะลุผ่าน (tunnel) กำแพงศักย์ของ p-hydroxyl thiophenol ซึ่งมีผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ฝังอยู่ โดยอิเล็กตรอนที่ฉีดจากแผ่นซิลิกอน และไหลจากโลหะทองทะลุผ่านไปยังพลังงานแถบนำและพลังงานแถบวาเลนซ์ของผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ตามลำดับ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะของอิเล็กตรอนมีการรวมตัวกันและเกิดการเรืองแสงในที่สุด ดังแสดงในรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.6 กราฟแสดงลักษณะส่อกระแส-ความต่างศักย์ ของอุปกรณ์เรืองแสงบนแผ่นซิลิกอนชนิดเอ็นแสดงด้วยเส้นทึบ และแผ่นซิลิกอนชนิดพีแสดงด้วยเส้นประ [4]

รูปที่ 2.7 แสดงการเคลื่อนที่และการเปลี่ยนแปลงสถานะของอิเล็กตรอนของผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ [4]

Valenta และคณะ [5] ได้ศึกษาการเรืองแสงโดยไฟฟ้าของผลึกนาโนแคดเมียมซัลไฟด์ที่ฝังตัวอยู่ในอลูมินาเมทริกซ์ ($\text{Al}_2\text{O}_3\text{-CdS}$) เตรียมโดยกระบวนการโซล-เจล ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถเตรียมฟิล์มได้ง่าย และสามารถจุ่มเคลือบฟิล์มได้ทันทีหลังจากเตรียมสารละลาย ดีกว่าวิธีเตรียมฟิล์มของ Liang และ Lin ที่ต้องมีการบ่มสารละลายถึง 18 ชั่วโมง และกระบวนการโซล-เจล ยังมีข้อดีอื่น ๆ อีกเช่น สามารถควบคุมส่วนผสมและโครงสร้างระดับนาโนสเกลได้ง่าย โดยการเติมสารเจือลงไปในสารประกอบประเภท organometallic ซึ่งเป็นสารตั้งต้นของกระบวนการโซล-เจล ฟิล์มที่ได้มีความสม่ำเสมอทั่วทั้งแผ่น และไม่จำกัดขนาดของฟิล์ม วัสดุที่เตรียมโดยเทคนิคโซล-เจล มีหลายรูปแบบเช่น ผง ฟิล์มบาง ก้อน และเส้นใย ระบบที่เตรียมโดยเทคนิคโซล-เจลนั้น ไม่ต้องใช้ระบบสุญญากาศ ซึ่งมีต้นทุนสูงกว่า ดังนั้นในงานวิทยานิพนธ์นี้ได้เตรียมผลึกแคดเมียมซัลไฟด์ที่ฝังตัวในฟิล์มบางอลูมินา ตามวิธีการของ Valenta และคณะ แล้ววิเคราะห์สมบัติของฟิล์มที่ได้ จากนั้นทำการสับเตอร์ฟิล์มบางอินเดียมทินออกไซด์ด้านบนของฟิล์ม $\text{Al}_2\text{O}_3\text{-CdS}$ ที่เตรียมบนแผ่นซิลิกอนชนิดเอ็น (highly doped n-type) เพื่อศึกษาลักษณะส่อกระแส-ความต่างศักย์ ของโครงสร้าง $\text{Si/Al}_2\text{O}_3\text{-CdS/ITO}$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย